

Püski Sándor

(1911–2009.)

Búcsúznak Püski Sándortól (Békés, 1911. február 4. – Budapest, 2009. augusztus 2.)

Három éve, 2006 tavaszán, amikor hű társát – Zoltán Ilonát – kísértük végső nyughelyére, éreztük, hogy ők, akik életükön át a nemzetszolgálat robotosai voltak, hamarosan találkoznak. Nemcsak Farkasréten. Az *Úr 2000. esztendejében*, róluk írt köszöntőjét így zárta költő-titkárunk:

„Mintha csak egy Sinka-versben,/ balladásban, hűségesben,/ áll most is két fényes nádszál:/ Ilus néném, Sándor bátyám./ Állanak ők az időben...” (Nagy Gáspár: Mintha csak egy régi versben...)

Az általa 70. éve alapított – immár a nevét viselő – Püski Kiadó és nagy családja eddig körünkben tartotta a 99. évébe lépett Sándor bácsit. De Ő, most vasárnap reggel követte párját.

Püski Sándor földműves családban született Békésen. Iskolába ott járt, a helyi gimnáziumban érettségizett. 1930-ban iratkozott be a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karára, ahol 1935-ben avatták jogi doktorrá, s ekkor vette feleségül Zoltán Ilonát. 1938-ban nyitotta meg könyvesboltját, s 1939-ben megalapította a Magyar

Élet Könyvkiadót. A kiadó főleg a népi írók műveit publikálta, köztük sok elsőkötetes szerző alkotását is megjelentette. A líra, a próza és a dráma műfajában számos időtálló művet adott ki, közülük Erdélyi József, Gulyás Pál, Sinka István, Szabó Pál, Darvas József, Takáts Gyula, Tersánszky Józsi Jenő nevét említjük. Ezeknél jóval több forrásértékű tudományos, ismeretterjesztő és radikális politikai mondanivalót hordozó könyv jelent meg a Magyar Élet Kiadónál. László Gyula magyar őstörténetétől kezdve, Németh László, Szabó Dezső, Karácsony Sándor, Kodolányi János könyvein át Jócsik Lajos, Bözödi György, Féja Géza, Veres Péter és mások művei fémmelzik Püski kiadói programját.

A Soli Deo Gloria (SDG) református ifjúsági egyesülettel, 1943 augusztusában Szárszón rendezték meg a híres Magyar Élet-tábort, amely a korszak egyik legjelentősebb szellemi-közéleti eseménye volt – kiváló előadókkal és előadásokkal. A kiadói munka mellett 1944-ben már az ellenállást is szervezte.

A kiadót 1950-ben államosították, Püski Sándort pedig 1962-ben hamis vádakkal bebörtönözték. A Püski házaspár 1970-ben – az Anyanyelvi Konferencia oldalvizén – az Egyesült Államokba menekült. Kitelepülésük után nehezen, kezdetleges körülmények között, new york-i hajlékukról indult meg a könyvterjesztő munka. Idővel előadókörutakat szerveztek a Kárpát-medencéből meghívott kitzűnő művészekkel, írókkal. Így juthatott el a tengeren túlra pl. Béres Ferenc, Jancsó Adrienne, Kecskés András, énekeikkel, majd Csoóri Sándor és Kósa Ferenc filmjeikkel, írásaikkal, Marosi Júlia dalaival. Azután az Erdélyiek: Ádám Erzsébet színész, Domokos Géza könyvkiadó, s az írók Farkas Árpád – Kányádi Sándor – Sütő András hármasszövegére látogatott ide. Később pedig – a honi Pártközpont, illetve az amerikai magyar emigráció egyes csoportjainak szüntelen támadásai közepette – Lőrincze Lajos, Czine Mihály és mások is eljutottak oda. Főként azért, mert a Magyar Baráti Közösség vezetői, kiváltképp Nagy Károly, Bójtós László, Cseh Tibor, Éltető Lajos, Ludányi András, Sass Márton, s a többiek felsorakoztak Püski mellett, aki később velük, az Itt-Ott-tal szervezte meg az Amerikai Szárszó Konferenciát, s folytatta programjait. 1974-ben megvásárolta New York magyar negyedében, a 2. sugárúton, az elhanyagolt állapotban lévő Corvin nevű kis könyvesboltot. 1975-ben itt hozták létre a Püski Kiadót, amely a hajdani Magyar Élet szerzőgárdájára és az akkori Magyarországon politikai okokból mellőzött szerzőkre épített. A Püski-Corvin Magyar Könyvesház

– amelyet 1984-ben cserélt át a 82. utcában egy nagyobbra – a nyugati magyarság szellemi központjává vált. (New yorki látogatásomkor – 1991 – még érzékelttem.) Tevékeny résztvevője maradt a hazai közéletnek is.

Az 1989 óta tevékenységét ismét Budapesten folytató Püski Sándor Krisztina körúton lévő könyvesháza a népi irodalom szellemi örököseinek ma is gyűjtőhelye. Az alapító munkáját immár fiai, Püski László és Püski István, valamint unokái Püski Atilla és Püski Csaba végzik. Könyvkiadói profiljuk a régi, a Magyar Élet Kiadó által egykor publikált kiadványaikból többet megjelentettek, de zömmel már újabb műveket adnak ki. Hazatérve – Csoóri Sándor, Csurka István, Czine Mihály, Gombos Gyula, Fekete Gyula, Für Lajos, László Gyula, Pozsgay Imre, Kanyar József és mások munkái mellett – kiadták nemzedéktársaim: Bíró Zoltán, Csengey Dénes, Duray Miklós, Kocsis István, Raffay Ernő, Salamon Konrád, Zétényi Zsolt könyveit, s én is neki köszönhetem Közszolgálatban c. gyűjteményes kötetem megjelenését. A Könyves sors – magyar sors című 2002-ben megjelent fontos életrajzi műve Püski Sándor és a Püski Kiadó munkáját dicséri, csakúgy, mint a Bethlen Alapítvány negyedszázadáról szóló, 2005 karácsonyára kiadott könyvünk. Köszönjük!

Személyes emlékeket is őrzök róla. Egyetemi szakdolgozatom a népi írók művelődéspolitikájáról írtam; s tőle, kiadványaiból sokat tanultam. Rám mégis a legnagyobb hatást 1987-ben a lakiteleki sátorban elmondott rövid felajánlásával tette. Ennek nyomán hamarosan megjelent a tanácskozás Jegyzőkönyve és egy év múlva megin-

dult a HITEL is. Hálás vagyok a sorsnak, hogy az 1990-ben nekik ítélt Bethlen Gábor-díj átadásán jelen lehettem. Rendhagyó esemény volt, mivel a Püski-házaspár kapott elsőként közös kitüntetést hazánkban. 2006-ban bekerültek az Aranykönyvbe is. Rászolgáltak!

A Magyarok Világszövetsége elnökségének tagja volt, s főtítkárként sok hasznos tanácsot kaptam tőle munkámhoz. Szerepet játszott abban, hogy 1995-ben két sikeres konferenciát rendezhettünk Trianonról. (Előtte egyet sem rendezett az MVSZ!) Hasonló, bátor kiállást tanúsított 2004-ben, Teleki Pál budavári szobrának felállítása ügyében. Tényfeltáró kiadványaival, Rónay András könyvével és Közép-Európa Atlaszával, illetve a tudós-államférfiről tartott előadásával, hitet tett Teleki és budavári szobra mellett.

A Püski Kiadó 2006. június 4-én az első között kapta meg becsületrendünket, a Teleki Pál Érdemérmét.

Hálásak lehetünk neki jó néhányan, akik a közéletbe kerültünk, vele dolgozhattunk. Emberi példája, alaposága, szorgalma, feladatvállalása, környezetformáló erővel bírt. Már most nagyon hiányzik a magyar közéletből.

Isten áldja meg emlékét, utódait és szellemi örököseit is! Nyugodjék békében!

Budapest 2009, augusztus 3.

a Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriuma nevében:

Bakos István
ügyvezető kurátor